

Nederlands
Jeugdinstituut

Interventie

Ben ik in Beeld

Erkenning

Erkend door deelcommissie

Ontwikkelingsstimulering, onderwijs-gerelateerd aanbod en jeugdwelzijn

Datum: 21 juni 2018

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: CED-Groep (april 2018).

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Ben ik in Beeld'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Samenvatting	4
1. Uitgebreide beschrijving	6
2. Uitvoering	13
3. Onderbouwing	16
4. Onderzoek	21
5. Samenvatting werkzame elementen	23
6. Aangehaalde literatuur	24

Samenvatting

Korte samenvatting van de interventie

Ben ik in Beeld beoogt, als centrumgerichte VE-interventie, de brede ontwikkeling van kinderen die kindercentra bezoeken te stimuleren, om zo te zorgen voor een soepele doorstroming naar groep 1. Onderwijsachterstanden kunnen worden voorkomen en kinderen worden voorbereid op deelname aan de maatschappij. Ben ik in Beeld richt zich primair op kinderen uit achterstandsgroepen in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar, maar in de praktijk nemen alle kinderen die de kindercentra bezoeken deel aan de activiteiten. Door te werken aan kwaliteitsverbetering van de interactievaardigheden van de pedagogisch medewerkers (pm'ers) en het bieden van concrete handvatten om gericht te werken aan de ontwikkelingsgebieden wordt getracht de brede ontwikkeling optimaal te stimuleren. De thema's bieden structuur aan kinderen én pm'ers. Binnen de thema's speelt de vertelkoffer een belangrijke rol. Door middel van videobegeleiding ontwikkelen pm'ers een kritische houding ten aanzien van hun eigen vaardigheden en de vaardigheden van hun collega('s).

Doelgroep

De primaire doelgroep van Ben ik in Beeld bestaat uit kinderen uit achterstandssituaties in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar die gebruik maken van een kinderopvang, maar in de praktijk nemen alle kinderen die de kindercentra bezoeken deel aan Ben ik in Beeld. De intermediaire doelgroep bestaat uit pm'ers binnen de kindercentra.

Doel

Ben ik in Beeld stimuleert de brede ontwikkeling van kinderen middels de door Stichting Leerplan Ontwikkeling en de CED-Groep geformuleerde doelen, met als doel een soepele doorstroom naar groep 1 van het basisonderwijs en het voorkomen van onderwijsachterstanden.

Aanpak

Brede ontwikkelingsstimulering wordt vormgegeven door opbrengstgericht werken. De voorleescyclus en de activiteitenplanning zorgen voor een gepland doelen dekkend, passend activiteitenaanbod, waarbij de kansrijke momenten (spontane initiatieven van kinderen) zoveel mogelijk benut worden. De interactievaardigheden van de pm'ers worden vergroot door de inzet van Videobegeleiding.

Materiaal

- Ben ik in Beeld handboek (Van Delft, Jorissen, Kammenga, Maas, Vollerling & Van Zalinge, 2010), werkboek en trainingsmateriaal (train-de-trainer)
- Materialen behorend bij Uk & Puk (Tjallema, Gielen, Nederkoorn, Dielemans & Van Dijk, 2009)
- Observatiemethode, zoals bijvoorbeeld KIIK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012)
- Videocamera's
- Dagritmekaarten
- Speel Mee Idee + bijbehorende prentenboeken
- Peuterstappen (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013).

Onderbouwing

Ben ik in Beeld zorgt ervoor dat pm'ers de brede ontwikkeling van kinderen binnen de kindercentra gericht kunnen stimuleren. Pm'ers krijgen tijdens het implementatietraject handvatten om hun interactievaardigheden te vergroten en bewust in te zetten. Goede taal- en interactievaardigheden zijn voorwaarden voor goede kwaliteit van de opvang en educatie van jonge kinderen (Riksen-Walraven, 2004, zoals beschreven in Van IJzerdoorn, Tavecchio & Riksen-Walraven, 2004). De kwaliteit van de didactische interactievaardigheden is van belang bij het stimuleren van de brede ontwikkeling (Fukink, Gevers Deynoot-Schaub, Helmerhorst, Bollen & Riksen-Walraven, 2013) en deze vaardigheden worden optimaal ingezet door middel van geplande groepsactiviteiten (Veen & Leseman, 2015). Videobegeleiding zorgt voor de noodzakelijke *coaching on the job*, theoretische verdieping en reflectie op eigen handelen.

Onderzoek

Het ontbreken van een voormeting maakt dat het onderzoek slechts een zwakke bewijskracht heeft. Het (beperkte) kwalitatieve onderzoek naar de werkwijze, organisatie, inhoud, borging en effecten op de ontwikkeling van kinderen onder pm'ers, interne trainers en leidinggevenden toont aan dat Ben ik in Beeld als positief tot zeer positief wordt beoordeeld. Alle betrokkenen hebben positieve ervaringen met het programma. Er zijn verschillen zichtbaar tussen de inzichten van het effect van de onderdelen van Ben ik in Beeld op de ontwikkeling van kinderen tussen de mensen op de werkvloer en de mensen die Ben ik in Beeld vanuit trainingen implementeren. Dit lijkt overeen te komen met de behoefte om dingen te *doen* vanuit pm'ers en het zichtbaar *zijn* van deze activiteiten voor leidinggevenden en interne trainers.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

De primaire doelgroep van Ben ik in Beeld bestaat uit kinderen uit achterstandssituaties in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar in de kindercentra (peuterspeelzalen, voorscholen en kinderdagverblijven). Daarnaast wordt Ben ik in Beeld breed toegepast bij de kinderen van 0 tot 4 jaar in de kindercentra, die niet tot de VE-doelgroep behoren. De voorliggende beschrijving is gericht op Ben ik in Beeld als VE-programma.

Intermediaire doelgroep

De intermediaire doelgroep bestaat uit pedagogisch medewerkers en leidinggevenden binnen de kindercentra. Ook ouders worden, via de pedagogisch medewerkers, betrokken bij de uitvoering van het programma, zowel in het kindercentrum als thuis. Om de leesbaarheid te bevorderen zal er hierna gesproken worden over pm'ers.

Selectie van doelgroepen

Er zijn verschillende indicaties en contra-indicaties opgesteld voor de primaire doelgroep van Ben ik in Beeld.

Indicaties:

- Kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status of met laagopgeleide ouders
- Kinderen waarvan Nederlands niet de eerste taal is
- Kinderen die minimaal twee dagen per week bij het kindercentrum doorbrengen.

Contra-indicaties/minder effecten verwacht bij:

- Kinderen met een taalachterstand door neurologische, psychopathologische of lichamelijke afwijking
- Kinderen die slechts één dag per week het kindercentrum bezoeken
- Kinderen die vanaf hun derde verjaardag het kindercentrum bezoeken.

Welke kinderen tot de doelgroep worden gerekend, hangt samen met lokaal VVE-beleid. Onderzoek wijst uit dat de grootste effecten zichtbaar zijn bij kinderen die meer dan vier dagdelen kinderopvang genieten (Broekhuizen, Van Aken, Dubas & Leseman, 2014).

Betrokkenheid doelgroep

De (door)ontwikkeling van Ben ik in Beeld vindt plaats in interactie met het werkveld (intermediaire doelgroep). Mede op basis van vragen uit het werkveld worden nascholingen ontwikkeld, bijvoorbeeld op het gebied van brede ontwikkeling en spelenderwijs Opbrengstgericht werken, waarin de meest actuele kennis en de bijbehorende begeleidingsvaardigheden worden verwerkt (Struiksmā, 2012). Nieuwe nascholingen/trainingen worden eerst in de praktijk getest, geëvalueerd en bijgesteld, voordat ze in definitieve vorm beschikbaar komen. Daarnaast vindt (door)ontwikkeling plaats op basis van gepubliceerd onderzoek naar en/of nieuwe inzichten in wat van belang is om ontwikkelingsachterstanden van jonge kinderen vroegtijdig op te sporen, te voorkomen en/of te verminderen.

1.2 Doel

Hoofddoel

Het hoofddoel van Ben ik in Beeld is het stimuleren van de brede ontwikkeling van kinderen, opdat een soepele doorstroom naar groep 1 van het basisonderwijs wordt bevorderd. Onderwijsachterstanden kunnen hiermee worden voorkomen en kinderen worden voorbereid op deelname aan de maatschappij.

Subdoelen

Subdoelen doelgroep

Het subdoel voor de kinderen die een kindercentrum bezoeken waar Ben ik in Beeld uitgevoerd wordt, is de kinderen zoveel mogelijk ontwikkelingsstimulering te bieden, opdat zoveel mogelijk ontwikkelingsdoelen behaald worden. De ontwikkelingsdoelen van Ben ik in Beeld zijn onderverdeeld naar de ontwikkelingsdoelen zoals deze door Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO & UvA, 2011) en de CED-Groep (2013) zijn opgesteld.

Taalontwikkeling (SLO & UvA, 2011a)	Mondelinge taalvaardigheid	Woordenschat en woordgebruik Vloeiend en verstaanbaar vertellen Luisteren Gesprekjes voeren Mening uiten en vragen stellen
	Ontluikende-en beginnende geletterdheid	Leesplezier Oriëntatie op boek en verhaal Oriëntatie op geschreven taal Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe
	Taalbeschouwing	
Rekenontwikkeling (SLO & UvA, 2011b)	Getallen	Omgaan met de telrij Omgaan met hoeveelheden Omgaan met getallen
	Meten	Metten algemeen Lengte, omtrek en oppervlakte Inhoud Gewicht Geld Tijd
	Meetkunde	Oriënteren en lokaliseren Construeren Opereren met vormen en figuren
Sociaal-emotionele ontwikkeling (SLO & UvA, 2011c)		Zelfbeeld/Ontwikkeling van identiteit Ontwikkeling van zelfstandigheid Sociaal gedrag/Ontwikkeling van sociale vaardigheid Werkhouding en concentratie

Motorische ontwikkeling (CED-Groep, 2013)	Grote motoriek	Balanceren Rennen Klimmen Springen Balspelen
	Fijne motoriek	

Om na te gaan of de doelen behaald worden, wordt de ontwikkeling van het kind gevolgd met het observatie- en registratiesysteem KIJK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012) of een ander gelijkwaardig observatie-instrument, en Opbrengstgericht werken in 4D (Struiksma, 2012; Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013).

Subdoelen intermediaire doelgroep

Pm'ers zijn in staat de uitgangspunten en werkwijze van het programma consequent en doelgericht toe te passen in hun dagelijkse praktijk, met als belangrijk element het zo optimaal mogelijk opbrengstgericht werken aan de brede ontwikkeling (taalontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling, motorische-en zintuiglijke ontwikkeling en reken-en wiskundige ontwikkeling). De pm'er creëert en benut kansrijke dagelijkse momenten om hieraan te werken, bijvoorbeeld door tijdens het melk drinken met de kinderen te kijken of er voor ieder kind een stoel is. Kinderen kiezen naast wie ze willen zitten, benoemen de spullen op tafel en drinken uit een beker.

De pm'er informeert ouders over de ontwikkeling van kinderen en biedt activiteiten aan, zodat ook thuis de brede ontwikkeling spelenderwijs gestimuleerd kan worden.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

Ben ik in Beeld richt zich op de brede ontwikkeling van jonge kinderen met specifieke aandacht voor de taalontwikkeling. Ben ik in Beeld is zowel kindvolgend als ontwikkelingsgericht. De pm'ers stemmen hun thema's (zes tot tien per jaar, gebaseerd op een prentenboek) en activiteiten af op de interesses en het ontwikkelingsniveau van de kinderen. Het eigen initiatief en de keuzes van kinderen staan centraal. Om positieve effecten te bereiken komen kinderen minimaal vier dagdelen per week. Ben ik in Beeld wordt vijf dagen per week aangeboden onder begeleiding van twee pm'ers. Ben ik in Beeld richt zich op jonge kinderen binnen de context van homogeen en heterogeen samengestelde groepen.

Voorbeeld:

De pm'er heeft een voorleesactiviteit voorbereid. Zij heeft de kinderen ingedeeld in arrangementen (basis, intensief en verdiept). In haar interactie met de kinderen differentieert zij in haar vraagstelling en verwachtingen naar de kinderen. Zij richt zich steeds op de zone van naaste ontwikkeling binnen de arrangementen.

Ouders worden gezien als partner bij het stimuleren van de ontwikkeling van de kinderen. Deze samenwerking krijgt vorm door gebruik te maken van het ouderwerkplan. Hierin worden de doelen ontwikkelingsstimulering en opvoedingsondersteuning gekoppeld aan de drie niveaus van ouderbetrokkenheid tijdens formele en informele contactmomenten.

Inhoud van de interventie

Het spelenderwijs leren staat altijd voorop zodat kinderen kunnen leren vanuit motivatie en interesse. In interactie worden gestructureerd en op gepaste momenten de brede ontwikkelingsdoelen gestimuleerd.

Werkwijze thema

Ben ik in Beeld biedt zes tot tien zelf ontworpen thema's per jaar gebaseerd op een prentenboek, aansluitend bij de belangstelling van kinderen. Dagelijks worden twee voorleesactiviteiten aangeboden en wekelijks twee activiteiten gericht op de andere ontwikkelingsdomeinen.

Per thema wordt een activiteitenspin gemaakt, waarbij het activiteitenboek van Uk & Puk (Tjallema et al., 2009) als bronnenboek gebruikt wordt. Hierdoor zijn de ontwikkelingsdoelen van de SLO en UvA (2011) gegarandeerd.

De leeromgeving wordt uitdagend ingericht met stimulerende en gevarieerde materialen. Activiteiten (voorleesactiviteiten, (rollen)spel, beweegactiviteiten) volgen een vast stramien (inleiding, kern, afsluiting), waardoor deze voor de kinderen een herkenbare routine gaan vormen. Ouders worden betrokken door onder meer Speel Mee Idee (activiteitenkaarten).

Voorleescyclus (Corvers, Van der Beek, Hillen, Pecht & Versteegen, 2008)

De pm'er leest interactief voor met behulp van de vertelkoffer. Bij de voorleesactiviteiten wordt gebruik gemaakt van de structuur van het interactief voorlezen binnen de voorleescyclus en de vertelkoffer. De kinderen worden gestimuleerd om mee te doen en te praten tijdens het voorlezen en in activiteiten.

Het boek wordt in de grote groep voorgelezen, om vervolgens in een kleine groep nogmaals herhaald te worden. De samenstelling van deze kleine groep kan zowel homogeen als heterogeen wat betreft ontwikkelingsniveau zijn. De voorleesactiviteiten vallen binnen het thema. Zo komen dezelfde (thema)woorden gestructureerd terug bij de activiteiten en het voorlezen. Het prentenboek 'Tijn in de winkel' leidt bijvoorbeeld tot het thema 'Wie eet er mee?'.

Routines en spel

De activiteiten in grote en kleine groep worden in de dagelijkse routines en tijdens het spelen in hoeken voortgezet om de brede ontwikkeling voortdurend impliciet en expliciet te stimuleren, zowel binnen als buiten. Tevens worden kansrijke situaties gecreëerd en benut. Dagritmekaarten worden gebruikt om in gesprek te gaan met kinderen en hen structuur te bieden. Door interactie tijdens spel te benutten als stimuleringsmoment wordt de kennis verdiept (Veen & Leseman, 2015).

Er wordt gewerkt met minimaal vier verschillende hoeken. Daarnaast worden drie vormen van spel bij jonge kinderen onderscheiden, te weten bewegingsspel, ontdekken en manipuleren en doen alsof en rollenspel. Ben ik in Beeld stimuleert pm'ers om het spel van kinderen te verrijken door extra materialen aan te dragen of door zelf een rol toe te voegen.

Observatie en registratie

Er wordt gebruik gemaakt van het observatie-en registratiesysteem KIIJK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvet-Bimmel, 2012). Observeren doet de pm'er dagelijks, registreren minimaal twee keer per jaar met collega's. Deze registraties kunnen gebruikt worden als basis voor een gesprek met ouders/verzorgers of voor een overdracht naar de basisschool en leiden tot een passend aanbod voor de volgende periode door de kinderen

te plaatsen in een bij hun ontwikkeling aansluitend arrangement (Struiksma, 2012; Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013).

Ontwikkelingsstimulering en differentiatie

Ben ik in Beeld maakt opbrengstgericht werken mogelijk door te werken met (onderwijs)arrangementen (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013). Kinderen met gelijksoortige ondersteuningsbehoeften kunnen worden geclusterd, gebaseerd op de observaties. Ben ik in Beeld differentieert in drie arrangementen:

- Het basisarrangement voor de hele groep, aanbod wat voldoende is voor het grootste gedeelte van de peuters om de doelen voor aanvang van groep 1 te bereiken.
- Het verdiepte arrangement voor peuters die meer aan kunnen dan het basisarrangement. Zij krijgen uitdagende activiteiten aangeboden die aansluiten op het basisaanbod.
- Het intensieve arrangement voor peuters die een aanvulling op de basis nodig hebben om de doelen te behalen.

Pedagogische en educatieve interactievaardigheden (Fukkink et al, 2013)

Pm'ers zorgen voor een veilige en positieve sfeer waarin de ontwikkeling wordt gestimuleerd door:

1. Sensitieve responsiviteit. Dat doet zij onder andere door te benoemen wat het kind doet en voelt en het kind te stimuleren hier zelf op in te gaan, het zogenaamde 'rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010);
2. Respect voor autonomie. De pm'er benoemt bijvoorbeeld dat iedereen anders is en mag zijn wie hij is en eigen keuzes mag maken;
3. Structureren en grenzen stellen. De pm'er stelt bijvoorbeeld passend, consequent en concreet grenzen;
4. Praten en uitleg geven. De pm'er stimuleert bijvoorbeeld het taalgebruik en taalbegrip van de kinderen (aanmoedigen) door mét kinderen te praten;
5. Ontwikkelingsstimulering. De pm'er speelt bijvoorbeeld mee tijdens rollen-en fantasiespel om de zone van naaste ontwikkeling te stimuleren;
6. Begeleiden van interacties. De pm'er bevordert bijvoorbeeld positieve interacties tussen kinderen door interessante gesprekken op te starten.

Videobegeleiding

Pm'ers vergroten hun vaardigheden met Videobegeleiding (micro-analyse) tijdens de scholingsbijeenkomsten, coaching op de locatie en binnen het borgingstraject, op drie niveaus:

- Individuele coaching: één keer in de twee maanden tijdens de cursus door de opleider en na de certificering maandelijks door de interne trainer
- Peercoaching: wekelijks met een collega volgens de aanbevolen werkwijze
- Teamcoaching: tweemaandelijks formuleert de Ben ik in Beeld geschoolde leidinggevende doelen op drie gebieden: interactie, organisatie en didactiek. Tijdens het scholingstraject doet de trainer suggesties voor teamcoaching. De interne trainer is uiteindelijk verantwoordelijk voor coaching op teamniveau. De opleider vanuit de CED-Groep is verantwoordelijk voor het beoordelen van de vaardigheden die leiden tot het certificaat.

Leidend hierbij zijn de pedagogische-en educatieve interactievaardigheden en de stappen uit het 'rijtje van vijf' (zie bladzijde 18; Van Delft et al., 2010). De bedoeling is dat pm'ers steeds beter in staat zijn deze stappen te doorlopen waardoor optimale communicatie en ontwikkelingsstimulering mogelijk wordt.

Ouderbetrokkenheid

De doelen ontwikkelingsstimulering en opvoedingsondersteuning worden gekoppeld aan de drie niveaus van ouderbetrokkenheid:

	Ontwikkelingsstimulering	Opvoedingsondersteuning
Betrokkenheid bij het individuele kind	Intake Voortgangsgesprek Thuisactiviteiten Brenge- en haalmomenten	Signalerings- of verwijzingsgesprek
Betrokkenheid bij de (stam)groep	Start en afsluiting van het thema	Meedraaien in de groep
Betrokkenheid bij het gehele kindcentrum	Nieuwsbrief Informatiebijeenkomsten	Ouderbijeenkomsten Themafeesten Spreekuren

Doorgaande lijn

Bij voorkeur komt de werkwijze van school overeen met die van het kindercentrum, waardoor het makkelijker wordt om de benadering van het kind en de werkwijze op elkaar af te stemmen. Dit wordt mogelijk door de geldende ontwikkelingsdoelen van SLO en UvA (2011). Pm'ers worden zich bewust van de overeenkomsten, verschillen en de mogelijke aansluitingen waar kinderen op voorbereid kunnen worden.

Scholing intermediaire doelgroep

De scholing richt zich op de pm'er door middel van een aanbod opgebouwd uit een basisjaar en een specialisatie VE in het tweede jaar.

Basis

Zeven bijeenkomsten van 4 uur.

- De pedagogische- en educatieve interactievaardigheden
- 'Rijstje van vijf' (Van Delft et al., 2010)
- Videobegeleiding
- Taalontwikkeling
- Speelleeromgeving
- Voorleescyclus (Corvers et al., 2008)
- Integratie

Na bijeenkomst 2, 4, 6 en 7 vindt coaching in de praktijk plaats. Centraal staat daarbij de vertaling van de theorie uit de bijeenkomsten naar de vaardigheden in de praktijk, waarbij de individuele ontwikkeling van de pm'er centraal staat en wordt gestimuleerd.

VE jaar

Zes bijeenkomsten van 4 uur.

- Stimuleren van de brede ontwikkeling
- Ontwikkelingsgericht werken met Uk & Puk (Tjallema et al., 2009)
- Observeren
- Ouders
- OGW (Struiksma, 2012; Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013).
- Doorgaande lijn

Na bijeenkomst 1, 3, 4 en 5 vindt coaching in de praktijk plaats. Centraal staat daarbij de vertaling van de theorie uit de bijeenkomsten naar de vaardigheden in de praktijk en het behalen van de eindtermen zoals beschreven in de certificeringscriteria¹.

¹ Terug te lezen in de draaiboeken.

In het VE-jaar worden 3 werkbijeenkomsten van 2 uur op locatie georganiseerd. Verplichte onderwerpen zijn ouderbetrokkenheid, doorgaande lijn en observatie, toegesneden op de situatie binnen het betreffende kindercentrum.

2. Uitvoering

Materialen

Ben ik in Beeld bestaat uit de volgende materialen:

- Ben ik in Beeld handboek
- Ben ik in Beeld werkboek
- Ben ik in Beeld trainingsmateriaal (tdt)
- Ben ik in Beeld DVD
- Alle materialen behorend bij Uk & Puk, onderdeel van het totaalprogramma Kottotaal (Tjallema et al., 2009)
- Observatiemethode, KIJK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012)
- Videocamera's
- Dagritmekaarten
- Speel Mee Idee + bijbehorende prentenboeken
- Peuterstappen (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013).

Voor de werving zijn de volgende materialen beschikbaar:

- Factsheet Ben ik in Beeld
- Boekenlegger 'rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010)
- www.benikinbeeld.org

Locatie en type organisatie

Ben ik in Beeld wordt uitgevoerd binnen kindercentra. Ben ik in Beeld is ontwikkeld voor zowel horizontale als verticale groepen binnen kindercentra. De locaties bieden de mogelijkheid om in zowel kleine en grote groepen als individueel met kinderen te werken. Ben ik in Beeld is geschikt voor alle kindercentra, ongeacht het type of locatie.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Opleiding

De intermediaire doelgroep zijn de pm'ers. Hun opleidingsniveau is minimaal mbo-3 niveau (onder meer Sociaal Pedagogisch Werk niveau 3). Ook is er een train-de-trainer waar medewerkers opgeleid worden om Ben ik in Beeld intern te mogen aanbieden en te borgen. Voorwaarde is dat zij minimaal hbo geschoold zijn (hbo Jeugdwelzijnswerk, hbo Sociaal Pedagogische Hulpverlening en Associate degree Pedagogisch Educatief Medewerker).

Competenties

Pm'ers beschikken minimaal over een op het werk toegesneden mbo- of hbo-opleiding en zijn na het volgen van de trainingen (bij minimaal 80% aanwezigheid in het basisjaar, 100% in het VE-jaar) in staat om:

- De werkwijze met behulp van 'Het rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010) met kinderen uit te voeren
- De interactievaardigheden te gebruiken in de omgang met kinderen
- Gebruik te maken van de videobeelden voor peercoaching en coaching door interne trainer
- Een speelleeromgeving volgens de uitgangspunten van Ben ik in Beeld in te richten
- Een dagschema te ontwerpen waarin de thema's en activiteiten van Ben ik Beeld uitgevoerd worden
- Spelenderwijs opbrengstgericht te werken aan ontwikkelingsstimulering
- Gericht te observeren en registreren
- Ouders te betrekken bij de ontwikkeling van het kind
- Een doorgaande ontwikkelingslijn mogelijk te maken.

Kwaliteitsbewaking

Certificeringseisen:

- 80% aanwezigheid in het basisjaar, 100% in het VE-jaar. Een gemiste bijeenkomst in het basisjaar wordt gecompenseerd door een vervangende opdracht. Een gemiste bijeenkomst in het VE-jaar wordt ingehaald.
- Alle praktijkopdrachten, reflectieverslagen, certificeringslijsten, logboek, (videobesprek)formulieren, zijn uitgevoerd en voldoende.
- De opleider heeft 8 videobesprekingen met de pm'er gevoerd. Vorderingen zijn zichtbaar in de herhaald ingevulde Certificeringslijst en in de Videobesprekformulieren. De pm'er (her)formuleert haar eigen leerdoelen.
- De pm'er heeft wekelijks peercoaching en maandelijks coaching door interne trainer gehad.
- De pm'er behaalt op alle items van de Certificeringslijst minimaal 3, gemiddeld 4 (op een 5-puntsschaal).
- Observeren en registreren aan de hand van KIJK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012) of een ander gelijkwaardig observatie-instrument.
- Opbrengstgericht werken aan de hand van Peuterstappen (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2012)
- Werken met de voorleescyclus, het ontwerpen en uitvoeren van verschillende thema's waarbinnen spelenderwijs doelgericht gewerkt wordt aan de brede ontwikkeling en het inrichten van de speelleeromgeving
- Ouderwerkplan ontworpen en deels uitgevoerd. De evaluatie hiervan is vastgelegd.

Tijdens het scholingstraject wordt een plan van aanpak voor borging en kwaliteitsbewaking opgesteld.

Het borgingsdocument is leidend voor jaarlijkse evaluatie en bijstelling.

Behalve de trainingen voor pm'ers biedt de CED-Groep ook een training voor interne trainers aan (tdt), bestaande uit een uitgebreid trainingstraject, waarbij de inhoud en methodiek van het programma en algemene trainersvaardigheden centraal staan. Certificaten worden door de CED-Groep verstrekt. De interne trainers nemen voor de eigen hercertificering tweemaal per jaar deel aan intervisiebijeenkomsten.

Randvoorwaarden

Voor Ben ik in Beeld is een aantal randvoorwaarden opgesteld om de veiligheid en de kwaliteit van de uitvoering van Ben ik in Beeld te waarborgen. Die randvoorwaarden zijn mede conform de richtlijnen van de Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (2018).

- Pm'ers onderschrijven de uitgangspunten van Ben ik in Beeld.
- Continuïteit van het personeel: een inspanningsverplichting voor kindercentra om zorg te dragen voor zoveel mogelijk continuïteit in opgeleid personeel, minimaal 2/3^e van de medewerkers moet gecertificeerd zijn of in een opleidingstraject zitten.
- Groepsgrootte en vier ogen principe: op een groep maximaal zestien kinderen tussen 2 en 4 jaar zijn twee pm'ers aanwezig.
- Pm'ers volgen (of hebben gevolgd) de VE-training Ben ik in Beeld en voeren de praktijkopdrachten uit.
- De interne trainer moet een door de CED-Groep gecertificeerde intern trainer zijn en werkzaam zijn bij de betreffende organisatie of bij de CED-Groep.
- Inrichting groepsruimtes: voldoende ruimte om minimaal vier hoeken (huishoek, leeshoek, constructiehoek en themahoek) te maken, waar een gedifferentieerd spel en stimulering van alle ontwikkelingsgebieden mogelijk is.

Implementatie

Kindercentra moeten voldoen aan de randvoorwaarden om Ben ik in Beeld te implementeren. De certificeringslijst wordt gebruikt voor de implementatie en borging van Ben ik in Beeld. Tijdens het implementatietraject wordt (bij voorkeur) de interne trainer opgeleid. De deelnemers worden door de CED-Groep opgeleid, gebaseerd op individuele behoeften en de certificeringslijst. Met de certificeringslijst kunnen de essentiële onderdelen van Ben ik in Beeld (o.a. Videobegeleiding, 'rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010), interactievaardigheden) worden gescoord op mate van implementatie (5-puntsschaal). De certificeringslijst kan door de pm'er gebruikt worden als ijkpunt voor de invoering van de verschillende onderdelen van Ben ik in Beeld; daarbij dient het als zelfevaluatie. De certificeringslijst wordt gebruikt als middel in de coaching. Na één jaar, het basisjaar, ontvangen de deelnemers een deelcertificaat. Na het met goed gevolg voltooien van het VE jaar ontvangen deelnemers het VE-certificaat.

Kosten

De kosten van Ben ik in Beeld zijn (richtprijs) 2950 euro per pm'er (prijspeil 2018) voor het gehele traject inclusief certificering. De ureninvestering is als volgt:

Traject pm'er

Centrale trainingsbijeenkomsten	(13 x 4) 52 uur
Zelfstudie	52 uur
Coaching	16 uur
Werkbijeenkomsten	6 uur
Urentotaal	126 uur

Traject op teamniveau

Werkbijeenkomsten	6 uur
Borging	20 uur
Urentotaal	26 uur

Traject leidinggevende en/of locatiemanager

Intakegesprek	2 uur
Startgesprek	2 uur
Centrale trainingsbijeenkomsten	(13 x 4) 52 uur
Zelfstudie	52 uur
Supervisie	6 uur
Borging	20 uur
Urentotaal	134 uur

Traject interne trainer

Centrale trainingsbijeenkomsten implementatietraject	(13 x 4) 52 uur
Trainingsbijeenkomsten	(13 x 4) 52 uur
Individuele begeleiding	(4) 8 uur
Locatiebezoeken pm'ers	(15 pm'ers, 4 keer per jaar, 2 jaar) 120 uur
Urentotaal	232 uur

Het cursusmateriaal heeft als richtprijs € 100,- per persoon, een complete set materialen Uk & Puk bestelt de organisatie zelf bij Zwijssen, richtprijs € 500,- per groep.

3. Onderbouwing

Probleem

Ben ik in Beeld richt zich op het vergroten van kansen en het voorkomen van onderwijsachterstanden bij jonge kinderen in de voorschoolse periode.

Spreading

Het aantal achterstandsleerlingen betrof in 2017 zo'n 8,7% (CBS, 2017a). Ruim de helft hiervan bestaat uit allochtone kinderen waarvan 85% van niet-westerse afkomst is. Bijna een kwart van alle achterstandsleerlingen woont in de vier grote steden (Nederlands Jeugdinstituut, 2016). Uit onderzoek (Driessen & Merry, 2013) blijkt dat achterstandsleerlingen (in termen van sociale en culturele achtergrond) bij de start van de basisschool een grote achterstand hebben op het gebied van taal en een iets kleinere achterstand op het gebied van rekenen-wiskunde. In groep 8 blijkt deze achterstand nog steeds aanwezig te zijn.

Gevolgen

Als kinderen een onderwijsachterstand opgelopen hebben, is het moeilijk deze in te lopen (Van Kampen, Klopogge, Rutten & Schonewille, 2005). Daarnaast blijkt uit onderzoek dat achterstandsleerlingen lagere adviezen voor het voortgezet onderwijs krijgen en dat ze ook lagere schooltypen volgen na de basisschool (Roeleveld, Driessen, Ledoux, Cuppen & Meijer, 2011).

Het loopbaanperspectief wordt hierdoor negatief beïnvloed en dit kan ervoor zorgen dat een kind uiteindelijk minder goed kan deelnemen binnen de maatschappij, zowel in werk als op sociaal vlak. Dit probleem zet zich vaak voort in volgende generaties (Boerdam & Wobma, 2012).

Oorzaken

Er zijn verschillende factoren die een rol kunnen spelen bij het ontstaan van onderwijsachterstanden, te weten kindfactoren, gezinsfactoren en omgevingsfactoren. Kindfactoren die een rol kunnen spelen bij ontwikkelingsachterstanden zijn intelligentie, vroeggeboorte, handicaps, langdurige ziekte, moeilijk temperament en autistiform gedrag (Van Rooijen & Zoon, 2012).

Wat betreft gezinsfactoren blijkt uit onderzoek dat bij jonge kinderen van laag tot zeer laag opgeleide ouders al vanaf de start van het onderwijs sprake is van achterstanden op het gebied van cognitieve-en taalvaardigheden (Kok & Scholte, 2013). Hoger opgeleide autochtone en allochtone ouders blijken een meer stimulerende (taal)omgeving aan hun kinderen te bieden dan laag opgeleide ouders (Dronkers, 2007; Meijnen, 2003), waardoor kinderen beter op de basisschool voorbereid worden. In de gewichtenregeling van het Ministerie wordt sinds 2006 dan ook vooral deze factor als bepalend gezien voor het toekennen van een gewicht aan een kind. Momenteel wordt nagedacht over een nieuwe gewichtenregeling waarin het opleidingsniveau van de moeder bepalend wordt (CBS, 2017b). Naast het opleidingsniveau van de ouders speelt ook anderstaligheid en lage sociaaleconomische status van de ouders (armoede) een rol.

Omgevingsfactoren als wonen in buurten met sociale onveiligheid, waarin buurtscholen zijn gevestigd met een eenzijdig samengestelde populatie (Doolaard & Leseman, 2008, zoals geciteerd in Driessen, 2013) hebben een negatieve invloed. Een combinatie van deze factoren veroorzaakt een opeenstapeling van risico's, die bepalend zijn voor de

mate waarin ontwikkelingsachterstanden ontstaan tegen de tijd dat het kind naar school gaat.

Aan te pakken factoren

Niet alle risicofactoren kunnen met Ben ik in Beeld worden aangepakt. Lage opleiding of psychische problematiek van ouders en armoede worden niet een-op-een aangepakt, maar komen impliciet aan de orde bij ouderactiviteiten (CED-Groep, 2010). Ben ik in Beeld richt zich op kwalitatief goede voorschoolse educatie om onderwijsachterstanden van kinderen te voorkomen dan wel te verminderen (hoofddoel). Ben ik in Beeld wordt uitgevoerd in heterogeen samengestelde groepen, waardoor gedifferentieerde begeleiding geboden kan worden. Heterogeen samengestelde groepen blijken een positief effect te hebben op zwak presterende kinderen (Van Rooijen & Zoon, 2012; De Haan, Hoofs, Elbers & Leseman, 2013; De Haan, 2015). Ben ik in Beeld richt zich op opbrengstgericht werken aan de brede ontwikkeling van kinderen.

Uit het Pre-COOL onderzoek blijkt dat systematische observatie en registratie het mogelijk maakt passend activiteitsaanbod te doen, waarbij aansluiting op het actuele en potentiële ontwikkelingsniveau van kinderen wordt beoogd (subdoel; Veen & Leseman, 2015; Egert, 2015).

Verantwoording

Het doel van Ben ik in Beeld is het vergroten van de ontwikkelings- en onderwijskansen van kinderen in achterstandssituaties om zo onderwijsachterstanden te voorkomen en/of te verminderen.

Kinderen ontwikkelen zich vooral in sociale interacties (Vygotsky, 1962). De omgeving reikt het kind de middelen aan om zich te ontwikkelen. De activiteiten van kinderen zijn in twee niveaus te onderscheiden, het actuele ontwikkelingsniveau en het potentiële ontwikkelingsniveau. Dit verschil wordt de 'zone van naaste ontwikkeling' genoemd.

Kinderen ontwikkelen zich geleidelijk en in eigen tempo in opeenvolgende fasen in interactie met de hen omringende wereld (Piaget & Inhelder, 1969). Het kind heeft voldoende cognitieve kracht om zijn ontwikkeling zelf te sturen.

Het onderwijs bevordert de cognitieve, communicatieve, sociale en morele bekwaamheden van kinderen én hun bereidheid om zich in te zetten voor anderen. In plaats van het instructiegerichte onderwijs pleitte Dewey (1963) voor samenwerkend leren, in de grote groep, in kleine groepjes en in de vorm van individueel werken. Uitgangspunt zijn de interesses van kinderen, voor verbreding en verdieping is ondersteuning van beroepskrachten noodzakelijk.

Video-interactiebegeleiding (VIB) toont positieve resultaten op de interactievaardigheden van pm'ers in kinderdagverblijven en verhoogt zo de proceskwaliteit van de kinderopvang (Fukkink & Tavecchio, 2016). Kinderen worden sociaal competent, vertonen minder gedragsproblemen en worden taalvaardiger. Centraal onderdeel is de analyse van opnames van interacties met kinderen in de werksituatie, gevolgd door een bespreking met een begeleider. Twee uitgangspunten staan centraal, het attent zijn op initiatieven van het kind en de passende respons.

Bovengenoemde theorieën vormen de basis voor de interventie.

Uit een recente overzichtsstudie is gebleken dat een centrumgerichte aanpak op de korte termijn substantiële effecten heeft op de ontwikkeling van peuters (Leseman & Veen, 2016). Centrumgerichte VE-programma's voor kinderen uit achterstandsgezinnen kunnen leiden tot een verbetering van het onderwijsniveau en de latere arbeidsmarktpositie van de deelnemers en tot een vermindering van criminaliteit en inactiviteit (Schweinhart, Montie, Xiang, Barnette, Belfield & Nores; 2005).

VE-programma's blijken effectiever te zijn als ze voldoen aan de volgende voorwaarden (Blok, Fukkink, Geberhard & Leseman, 2005; Meij, Mutsaers & Pennings, 2009; Veen, Karssen, Van Daalen, Roeleveld, Triesscheijn & Elshof, 2013):

- Een adequate pedagogisch-educatieve benadering hanteren;
- Kleine groepen met een dubbele bezetting hebben;
- Gericht zijn op meerdere ontwikkelingsgebieden;
- Een doorgaande lijn bevatten;
- Intensiteit van minimaal vier dagdelen per week hebben.

Ben ik in Beeld stimuleert de doorgaande lijn naar de onderbouw van de basisschool, bij voorkeur zijn kinderen vier dagdelen aanwezig, wordt gewerkt aan brede ontwikkeling in kleine of grote groepen en individueel en kent een heldere pedagogisch-educatieve benadering. Het programma wordt opgesplitst in twee delen. Het basistraject legt de nadruk op de basishouding van de pm'er, de interactie met de kinderen en het kijken naar en aansluiten bij de kinderen. In het VE-traject wordt dieper ingegaan op ontwikkelingsstimulering door de ontwikkelingsactiviteiten van Uk & Puk (Tjallema et al., 2009) en het observatiesysteem KIIK! (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012). Tenslotte wordt aandacht besteed aan het werken met partners die bijdragen aan de optimale ondersteuning van kinderen.

De belangrijkste onderdelen van Ben ik Beeld worden hieronder uitgewerkt.

'Rijtje van vijf'

Ieder kind is van nature gericht op het onderzoeken van de omgeving en op communicatie met anderen, in zijn tempo (Vygotsky, 1962; Piaget & Inhelder, 1969; Dewey, 1963). Het is aan de pm'er om deze initiatieven te zien en van een ontwikkelingskans een ontwikkelingsmoment te maken.

Er wordt gewerkt met vijf basiskenmerken van goede communicatie (Van Delft et al., 2010): initiatieven volgen, ontvangstbevestiging geven, instemmend benoemen, beurt verdelen en prettig leidinggeven. Door communicatie op video vast te leggen wordt het 'rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010) herkend.

Videobegeleiding

Ben ik in Beeld werkt met *coaching on the job*, theoretische verdieping en reflectie op eigen handelen (Henrichs, Slot & Leseman, 2016). Een belangrijke rol is weggelegd voor interne trainers, die maandelijks filmbeelden bespreken en werkpunten formuleren. Peercoaching en reflectie op eigen handelen zorgen voor actief leren (Ebbens & Ettekoven, 2013).

De kwaliteit van alle interactievaardigheden, subdoel 1, wordt door de werkwijze Videobegeleiding bewust verbeterd, waardoor kinderen hun sociale competenties, gedrags- en taalvaardigheden vergroten (Veen & Leseman, 2015; Fukkink, Jilink & Oostdam, 2015). Centraal daarbij staat het 'rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010).

Observeren registreren met KIIK!

In KIIK! worden door pm'ers dagelijks observatiegegevens genoteerd. De ontwikkelingsdoelen binnen Ben ik in Beeld zijn gebaseerd op de aanbodoelen (SLO & UvA, 2011) en de ontwikkelingsfasen zoals deze in KIIK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012) worden beschreven.

In KIIK! staan de domeinen van de brede ontwikkeling met leeftijdsindicatoren uitgewerkt. Het uitgangspunt voor het passend aanbod is het aansluiten bij het niveau op

de verschillende ontwikkelingsdomeinen (Vygotsky, 1962; Dewey, 1963; Piaget & Inhelder, 1969).

Opbrengstgericht werken

Doelgerichte activiteiten en spelenderwijs leren sluiten aan bij het doel om de brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren (Piaget & Inhelder, 1969). Handvatten voor de didactische interactievaardigheden worden geboden door opbrengstgericht werken (Struiksma, 2012), vormgegeven door Peuterstappen (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013).

Themaplanning en activiteitenspin

De voorleescyclus (Corvers et al., 2008) vormt het uitgangspunt voor de activiteitenspin, waarin kansrijke momenten benut en gecreëerd worden. Voorlees-en andere activiteiten rondom het thema worden herhaald aangeboden ter stimulering van de brede ontwikkeling.

Interactievaardigheden

Binnen het dagschema worden individuele, kleine en grote groepsactiviteiten en buiten en binnen spelen afgewisseld. De pedagogische-en educatieve interactievaardigheden van de pm'er tijdens het meespelen en de geplande activiteiten zorgen voor een positief effect op de ontwikkeling van onder meer woordenschat en de spreekvaardigheid (Veen & Leseman, 2015). De kwaliteit van de pm'er is hierin dé cruciale factor (Fukkink, Jilink & Oostdam, 2015). Het werken met 'het rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010) zorgt ervoor dat initiatieven van kinderen worden uitgebreid en de brede ontwikkeling wordt gestimuleerd.

Vooraf het gebruik van de educatieve vaardigheden is niet altijd voldoende (Fukkink et al., 2013). Het analyseren van video-opnamen lijkt effect te sorteren met betrekking tot de pedagogische- en educatieve interactievaardigheden (Fukkink & Tavecchio, 2016).

Ouders

Succesvolle educatieve programma's bieden ouders gedurende meerdere jaren ouder-kind activiteiten aan tijdens de opvanguren. Deze programma's geven tips en adviezen voor thuis die de relatie bevorderen en de ontwikkeling beïnvloeden (Blok et al., 2005).

Doorgaande lijn

Ben ik in Beeld besteedt aandacht aan het opzetten van een doorgaande leerlijn met de basisschool waarbij gezocht wordt naar samenwerkings- en afstemmingsmogelijkheden met mogelijke partners.

Borging

Een implementatie-en borgingsdocument gericht op het vasthouden van de verworven kennis en vaardigheden van de pm'ers (subdoel) heeft tot resultaat dat de kinderen structureel optimaal begeleid worden en de soepele doorstroom naar groep 1 wordt bevorderd (hoofddoel). Het implementatie- en borgingsdocument betreft de kwaliteit van de locatie als geheel.

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

Aanpak

Voor de hercertificering van Ben ik in Beeld is kwalitatief onderzoek uitgevoerd met een online enquête (zie bijlage 2, 3 en 4). De onderzoeksgroep bestaat uit interne trainers (n=7), leidinggevendenden (n=12) en pm'ers (n=26). De vragen hebben betrekking op bereik, werkwijze, organisatie, inhoud, borging en effecten op de brede ontwikkeling van kinderen. Tevens is geïnformeerd naar wat Ben ik in Beeld voor hen waardevol maakt. In de analyse is gekeken naar overeenkomsten en verschillen in de antwoorden. Hieruit worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

Conclusies

De effecten van Ben ik in Beeld worden positief tot zeer positief beoordeeld.

De onderdelen van Ben ik in Beeld worden verschillend gewaardeerd. Dit lijkt overeen te komen met de behoefte om dingen te *doen* vanuit pm'ers en het zichtbaar *zijn* van deze activiteiten voor leidinggevendenden.

Interne trainers hechten veel waarde aan Videobegeleiding (100%), terwijl leidinggevendenden en pm'ers daar relatief minder waarde aan toekennen (66%).

Uit de gegevens blijkt dat volgens 65% van de leidinggevendenden en pm'ers alle kinderen bereikt worden met de aangeboden Ben ik in Beeld activiteiten. De aanname is dat dit zeker de doelgroepkinderen betreft.

Leidinggevendenden geven aan dat het overgrote deel van de pm'ers (83%) het 'rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010) daadwerkelijk laat zien in het handelen. De effecten hiervan worden door middel van observaties en filmpopnamen vastgelegd.

De frequentie van interactief voorlezen als onderdeel van de voorleescyclus wordt in de grote groep in 96% van de gevallen bewust door de pm'ers aangeboden, in de kleine groep is dit 59%. De speelleeromgeving wordt als uitdagend beoordeeld (100%). In 78% van de gevallen is er een themahoek.

De respondenten zijn het erover eens dat Ben ik in Beeld voldoende aan de taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling werkt. Reken- en wiskundige ontwikkeling en motorische- en zintuiglijke ontwikkeling verdienen volgens ongeveer een kwart van de pm'ers en leidinggevendenden nog enige aandacht.

Videobegeleiding wordt volgens interne trainers tijdens de borgingsperiode veel behandeld. Leidinggevendenden en pm'ers benoemen dit anders (Zie bijlage 1, Figuur 2, 3 en 4). Pedagogische interactievaardigheden worden veel aangeboden tijdens de borging en ook als zodanig ervaren, de educatieve interactievaardigheden behoeven meer aandacht. Interne trainers zeggen deze evenveel aan te bieden als de pedagogische interactievaardigheden, maar de educatieve interactievaardigheden worden minder herkend tijdens de borgingsperiode. Daarnaast noemen respondenten deze educatieve vaardigheden niet als succesfactor. Voor een goede VE-werkwijze zijn deze vaardigheden echter wel noodzakelijk (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013).

Als oorzaak van deze verschillen wordt "waan van de dag", tijdgebrek en wisseling van personeel genoemd. Op grond van Henrichs, Slot en Leseman (2016) kan de aanbeveling worden gedaan om zowel interne trainers als gecertificeerde pm'ers regelmatig scholing te geven en te hercertificeren (optioneel), omdat bovengenoemd effect ook op hen van toepassing is. De werkwijze van Videobegeleiding (*on the job coaching*) gekoppeld aan

theoretische kennis (borgingsactiviteiten) lijkt de kans op effectiviteit het grootst te maken.

De verbeteringen en aandachtspunten lijken vooral te liggen in de uitvoering en borging van Ben ik in Beeld.

Aanbevelingen

- Aandacht houden voor 'rijtje van vijf' (Van Delft et al, 2010)
- Vergroten van de frequentie van het voorlezen in de kleine groep (Corvers et al., 2008)
- Aandacht blijven houden voor de uitdagende leeromgeving
- Met behulp van het nieuw ontwikkelde Videobesprekformulier aandacht richten op differentiëren en brede ontwikkelingsstimulering met behulp van het 'rijtje van vijf' (Van Delft et al.,2010) en de pedagogisch-educatieve interactievaardigheden
- Opbrengstgericht werken volgens de methode OGW in 4D (Struiksma, 2012)
- Theoretische en praktische scholingsbijeenkomsten.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Het stimuleren van de brede ontwikkeling voor soepele doorstroming naar de basisschool wordt bereikt door onderstaande elementen.

- Door richtinggevend en ondersteunend management wordt gezamenlijk draagvlak en uitgangspunten gestimuleerd.
- Door het werken met Peuterstappen (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013) en een observatie-en registratiesysteem (KIJK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012)) wordt door middel van het werken met drie arrangementen zoveel mogelijk aangesloten bij de ontwikkelbehoeften van een kind, binnen de geldende wet- en regelgeving.
- Door het werken met de voorleescyclus (Corvers et al., 2008) en een activiteitenplanning krijgen alle kinderen die minimaal vier dagdelen (of 12 uur) de kinderopvang bezoeken een doelendekkend activiteitenaanbod. Het gebruik van Uk & Puk (Tjallema et al., 2009) als bronnenboek zorgt voor verdieping in geplande activiteiten.
- Door interne trainers wordt zorg gedragen voor borging. Tevens scholen interne trainers ongeschoolde pm'ers, waardoor pm'ers in staat zijn met Ben ik in Beeld te werken.

Het behouden en verbeteren van de interactievaardigheden van pm'ers wordt bereikt door:

- Videobegeleiding met (directe) collega's en de interne trainer.
- Het uitlichten van de interactievaardigheden tijdens de scholingsbijeenkomsten. De interactievaardigheden worden gekoppeld aan concrete handelingen op de werkvloer en komen terug tijdens de videobegeleiding.

De concrete handvatten voor het werken aan (taal)stimulering worden gegeven door:

- Peuterstappen (Goudswaard & Vergunst-Duijnhouwer, 2013) en een observatie-en registratiesysteem zoals KIJK! 0-4 jaar (Van den Bosch & Duvekot-Bimmel, 2012).
- De activiteitenplanning, de voorleescyclus en het interactief voorlezen.
- De communicatiecyclus: Het 'rijtje van vijf' (Van Delft et al., 2010).

6. Aangehaalde literatuur

Blok, H., Fukkink, R. G., Gebhardt, E. C. & Leseman, P. P. M. (2005). *The relevance of delivery mode and other programme characteristics for the effectiveness of early childhood intervention*. *International Journal of Behavioral Development*, 29(1), 35-47.

Boerdam, A. & Wobma, E. (Red.) (2012). *Jaarrapport 2012 Landelijke Jeugdmonitor*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Broekhuizen, M. L., Van Aken, M. A. G., Dubas, J. S., & Leseman, P. P. M. (2014). *Kwaliteit van kinderopvang en de sociale en emotionele ontwikkeling. Wat doen temperament en het aantal dagen ertoe?* *Beleid, Bestuur, Management en Pedagogiek in de Kinderopvang*, 7 (2014), 5, 32-35.

CBS (2017a).

https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers_over_jeugd_en_opvoeding/Cijfers_per_onderwerp_onderwijsachterstanden. Laatst geraadpleegd op 15 februari 2018.

CBS (2017b). *Herziening gewichtenregeling primair onderwijs. Hoofdlijnenrapport*. CCN Creatie, Den Haag.

CED-Groep (2010). *Uk & Puk Thuis Handleiding ouderbetrokkenheid*. Tilburg: Uitgeverij Zwijsen.

CED-Groep (2013). *Ontwikkelingslijnen*. Rotterdam: CED-Groep.
www.leerlijnen.cedgroep.nl.

Corvers, J., Van der Beek, A., Hillen, J., Pecht, A. & Versteegen, H. (2008). *De Taallijn in het kinderdagverblijf. Taalstimulering voor nul-tot tweejarigen*. Sardes, Expertisecentrum Nederlands.

De Jong-Heeringa, J., Praamstra, K. & Harskamp, E. (2009). *Effecten van intensieve taaltraining op achterstandsleerlingen in groep 1 en 2*. Paper gepresenteerd op de Onderwijs Research Dagen, Leuven, 27-29 mei 2009.

De Haan, A. (2015). *Effects of preschool education in mixed and targeted classrooms*. Utrecht: Universiteit van Utrecht.

De Haan, A. K. E., Hoofs, H., Elbers, E. P. J. M. & Leseman, P. P. M. (2013). *Targeted versus mixed preschools and kindergartens. Effects of class composition and teacher-managed activities on disadvantaged children's emergent academic skills*. *School Effectiveness and School Improvement*, 24 (2), (pp. 177-194).

Dewey, J. (1963). *Experience and education*. New York: Macmillan.

Driessen, G. (2013). *De bestrijding van onderwijsachterstanden. Een review van opbrengsten en effectieve aanpakken*. Nijmegen: ITS.

Driessen, G. & Merry, M. S. (2013). *Trends in educational disadvantage in Dutch primary school*. Educational review, DOI: 10.1080/00131911.2013.771146.

Dronkers, J. (2007). *Ruggengraat van ongelijkheid: Beperkingen en mogelijkheden om ongelijke onderwijskansen te veranderen*. Amsterdam: Mets & Schilt Uitgevers/Wiard Beckman Stichting.

Ebbens, S. & Ettekoen, S. (2013). *Effectief leren. Basisboek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers bv.

Egert, F. (2015). *Meta-analysis on the impact of in-service professional development programs for preschool teachers on quality ratings and child outcomes*. Bamberg, Duitsland: Bamberg University.

Fukkink, R. G., Gevers Deynoot-Schaub, M. J. J. M., Helmerhorst, K. O. W., Bollen, I., & Riksen-Walraven, J. M. A. (2013). *Pedagogische kwaliteit van de kinderopvang voor 0- tot 4-jarigen in Nederlandse kinderdagverblijven in 2012*. Amsterdam: NCKO.

Fukkink, R., Jilink, L., & Oostdam, R. (2015). *Met een blik op de toekomst. Een meta-analyse van de effecten van VVE op de ontwikkeling van kinderen in Nederland*. Amsterdam: Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding/ HVA Publicaties.

Fukkink, R. G., & Tavecchio, L. W. C. (2016). *Effecten van video-interactiebegeleiding*. Pedagogische Studiën: jaargang 93, nr 5/6, 316-331.

Goudswaard, M. & Vergunst-Duijnhouwer, V. (2013). *Peuterstappen*. Rotterdam: CED-Groep.

Kok, L. & Scholte, R. (2013). *Rendement van cursussen voor laaggeletterden*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Leseman P. & Veen, A. (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Rapport 947, projectnummer 20696.

Meij, H., Mutsaers, K. & Pennings, T. (2009). *Effectiviteit van voor-en vroegschoolse programma's in Nederland*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Meijnen, G. W. (2003). *Onderwijsachterstanden in basisscholen*. Leuven: Garant.

Nederlands Jeugdinstituut (2016). <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp-Onderwijsachterstanden>. Geraadpleegd op 10 januari 2018.

Piaget, J., & Inhelder, B. (1969). *The psychology of the child*. New York: Basic Books.

Roeleveld, J., Driessen, G., Ledoux, G., Cuppen, J., & Meijer, J. (2011). *Doelgroepleerlingen in het basisonderwijs. Historische ontwikkeling en actuele situatie*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Rooijen, K. van, & Zoon, M. (2012). *Risicofactoren voor onderwijsachterstanden*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Schweinhart, L. J., Montie, J., Xiang, Z., Barnette, S., Belfield, C. & Nores, M. (2005). *Life time effects: The HighScope Perry Preschool study through age 40*. Ypsilanti, MI: Highscope Press.

SLO & UvA (2011a). *Taalontwikkeling van het jonge kind: de doelen*. Enschede: SLO.

SLO & UvA (2011b). *Rekenontwikkeling van het jonge kind: de doelen*. Enschede: SLO.

SLO & UvA (2011c). *Sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind: de doelen*. Enschede: SLO.

Struiksmā, C. (2012). *Duiden en Doen. Versie: BaO. Werken aan kerndoelen, referentieniveaus, leerstandaarden, leerlijnen, ontwikkelingsperspectieven, leerroutes, uitstroomniveaus enzovoorts, met de leerresultaten als uitgangspunt*. Rotterdam: CED-Groep.

Tjallema, M., Gielen, M., Nederkoorn, Y., Dielemans, K., & Dijk, L. van (2009). *Uk & Puk*. Tilburg: Uitgeverij Zwijsen B.V.

Van den Bosch, A., & Duvekot- Bimmel, A. (2012). *KIJK! 0-4 jaar*. Middelburg: Bazalt.

Van Delft, M., Jorissen, A., Kammenga, A., Maas, J., Vollering, E., & Van Zalinge, T., (2010). *Handboek voor pedagogisch medewerkers op kinderdagverblijven*. Rotterdam: Stichting De Meeuw.

Van IJzendoorn, M. H., Tavecchio, L. W. C., & Riksen-Walraven J. M. A. (Red.) (2004). *De Kwaliteit van de Nederlandse Kinderopvang*. Amsterdam: Boom.

Van Kampen, A., Kloprogge, J., Rutten, S. & Schonewille, B. (2005). *Voor- en vroegschoolse zorg en educatie: De toekomst verkend*. Utrecht: Sardes.

Van Rooijen, K., & Zoon, M. (2012). *Risicofactoren voor onderwijsachterstanden*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Veen, A., Karssen, A. M., Van Daalen, M., Roeleveld, J., Triesscheijn, J., Elshof, D. (2013). *De aansluiting tussen voor-en vroegschoolse educatie en tussen vroegschoolse educatie en groep 3*. Rapport 892. Amsterdam: Kohnstamm instituut.

Veen, A. & Leseman, P. (Red.) (2015). *Pre-COOL cohortonderzoek. Resultaten over de voorschoolse periode*. Rapport 932, ISBN 90-6813-996-9. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Vygotsky, L. S. (1962). *Thought and language*. Cambridge, Massachusetts: Massachusetts Institute of technology press.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

